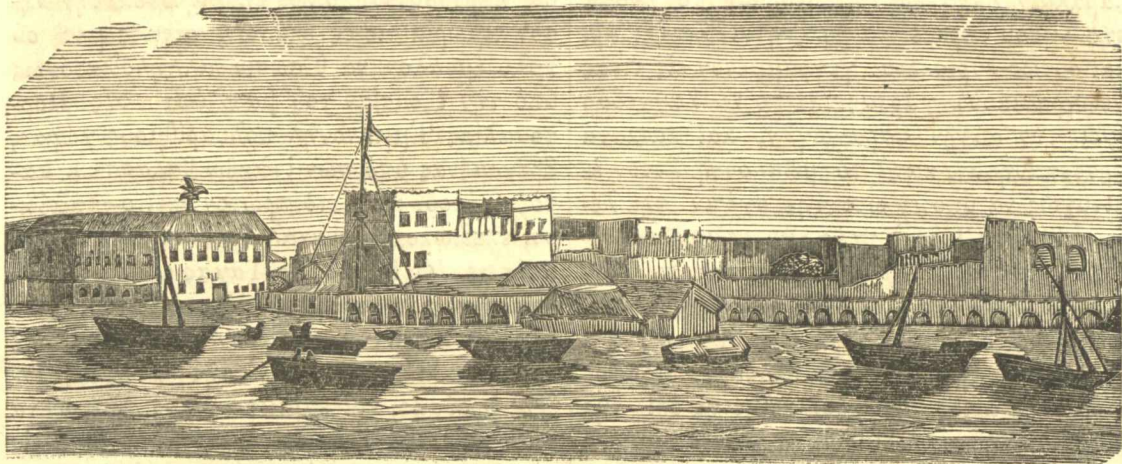

Η ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ΤΟΥ Δ. ΛΙΒΙΓΚΣΤΟΝΟΣ.

Β'. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ.

(Ἡ πόλις Ζανζιβάρη.)

Ἡ Ζανζιβάρη, οὔσα ἡ ἀφετηρία τῆς παραβόλου ἐπιχειρήσεως, πρὸς δὲ καὶ περιβόητος ἤδη γενομένη διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀγορὰν τῶν δούλων, δεῖται ἰδιαιτέρας τιμῆς περιγραφῆς. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ Κ. Στάνλεϋ ἕνεκα τῶν κατεπιγευσῶν προπαρασκευῶν του, οὐδόλως ἐνδιατρίβει εἰς τὰ περὶ τῆς Ἀφρικανικῆς ταύτης νήσου καὶ τῆς ὁμωνύμου πρωτεύουσῆς τῆς, ἀρνούμεθα τὰς περὶ αὐτῆς πληροφορίας ἡμῶν ἐκ τῆς «Κοιν. Ἐπιστήμης» καὶ ἄλλων σπουδαίων συγγραμμάτων.

ZANZIBARH.

« Κατὰ τὰς μᾶλλον θετικὰς πιθανότητας Ζανζιβάρη εἶναι ἡ νῆσος Μενουθεσίας, ἡ εἰς τὸν «Περίπλουν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης» ἢ «Περίπλουν τοῦ Ἀρριανοῦ» ἀναφερομένη. Εἴτε δὲ τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ τοῦ κλεινοῦ Ἀρριανοῦ, τοῦ συγχρόνου τοῦ Πτολεμαίου, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Λουκίου Βέρου (165 μ. Χ.) εἴτε ὑπὸ ἐτέρου τιμῆς Ἑλλήνος, ὀνομαζομένου Ἀρριανοῦ καὶ ζῶντος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου, (200 μ. Χ.), κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κ. Αετρόννη, γίνεται φανερόν ὅτι ἡ νῆσος Ζανζιβάρη ἦτο γνωστὴ πρὸ πολλῶν αἰώνων. Ἄν δὲ κρίνωμεν ἐκ τῶν λόγων τοῦ γεωγράφου Μασσοῦδ, ὅστις ἔζη κατὰ τὴν ἑκτὴν ἑκατονταετηρίδα Μ. Χ. περὶ τῶν μεγάλων κινδύνων, εἰς οὓς ἐξετίθεντο οἱ ναυτιλλεόμενοι εἰς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανὸν καὶ

τὴν θάλασσαν τοῦ Ζίνδζ, καταλαμβάνομεν ὅτι ὁ πρὸς τὴν νῆσον ταύτην πλοῦς εἰς μόνον ἤρωας ναῦτας ἦτο δυνατός. Ἴδοὺ οἱ λόγοι τοῦ γεωγράφου. «Τὰ κύματα τῆς Θαλάσσης ἐκείνης εἶναι μεγάλα ὡς ὑψηλά ὄρη, καὶ εἶναι κύματα τυφλά. Τοιοῦτο τὸ ὄνομα δίδουσιν οἱ ναῦται εἰς τὰ κύματα ὅσα ὑφθύνται ὡς ὄρη καὶ ἀφίνουσι μεταξὺ των χάσματα βαθέα, ἴσα μὲ βαθυτάτας φάραγας, ἀλλὰ τὰ ὅποια δὲν θραύονται καὶ οὐδένα παράγουσιν ἀφρόν, ὡς τῶν ἄλλων θαλασσῶν τὰ κύματα. Οἱ ναῦται πιστεύουσιν ὅτι τὰ κύματα ταῦτα εἶναι μαγευμένα (1)». Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁστις παρευρέθη ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ, ἐν καιρῷ τρικυμίας, εὐκόλως θέλει ἐννοήσῃ τὴν δεισιδαίμονα ὑπερβολὴν τῆς περιγραφῆς τοῦ Μασσοῦδ. Ἀλλὰ τὰ τυφλά κύματα δὲν ἦσαν ὁ μόνος κίνδυνος, ὁ κατὰ τὰς θαλάσσας ἐκείνας. Ὑπῆρχον προσέτι, καὶ προπάντων εἰς τὴν θάλασσαν τῶν Ζίνδζ, ὄρη ἐκ μαγνήτου, τὰ ὅποια «παρέλυον τὰ πλοῖα, σύροντα τὰ καρφία των, καὶ πᾶν ὅ,τι ἐκ σιδήρου εἶχον (2)». ἐφεύρεσις εὐφυῆς, προωρισμένη νὰ παραστήσῃ, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἰδιώτου τὴν ἀδυναμίαν τῶν ναυπηγῶν, ὅπως ναυπηγῶσι πλοῖα δυνάμενα νὰ ἀντέχωσιν εἰς τὴν κοπιώδη ἐκείνην θάλασσαν.

Πρὶν ἢ παραιτήσωμεν τὴν περιγραφὴν τοῦ

(1) Guillaime, Περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικανικῆς περιλήξ. Γ. Α' σελ. 186. (2) Ἀὐτόθι σελ. 254.

Μασσοῦδ, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ νήσος Ζανζιβάρη χρεωστῆται τὸ ὄνομά της εἰς τὴν χώραν τῶν Ζινῶ ἢν πολλάκις πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι ἀνέφερον, καὶ ἥτις σημαίνει τὴν παραλίαν Ζαγγεβάρην. Κυρίως τὸ ὄνομα τῆς νήσου ἔπρεπε νὰ γράφηται Ζανζιβάρ, καὶ οὕτως εὐρίσκειται γεγραμμένον εἰς τινὰς γεωγραφικοὺς χάρτας. Ἡ λέξις Ζαγγεβάρ ἔχει τὴν αὐτὴν παραγωγὴν, καὶ μάλιστα προσεπάθησαν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιτυχῶς νὰ υποδείξωσι τὴν σχέσιν τῆς λέξεως Ζινῶς (Ἰνδός) πρὸς τὴν λέξιν Μένδ, ἥτις εὐρίσκειται εἰς τὰ συγγράμματα πολλῶν Ἀράβων γεωγράφων. Ἐν τούτοις οἱ ἰθαγενεῖς ὀνομάζουσι τὴν Ζανζιβάρην Ἀγγούϊαν.

Κατὰ τὰ χρονικά τῆς Κίλουας, πόλεως Ἀραβικῆς ἀξιοσημειώτου, κειμένης ἐπὶ τῆς Ἀφρικανικῆς παραλίας τρεῖς περίπου μίρας πρὸς νότον τῆς Ζανζιβάρης, ἡ νήσος αὕτη περὶ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Χάσεν, σουλτάνου τῆς Κίλουας, καὶ διέμεινεν ὑποτεταγμένη μέχρι τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, ἐποχῆς καθ' ἣν οἱ Πορτογάλοι ἐφάνησαν εἰς ἐκεῖνα τὰ παράλια. «Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Βάσκου δὲ Γάμα εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Ἰνδικῆς, λέγει συγγραφεὺς τις ἀναφερθεὶς ἤδη (1), ἦτο σύγκρουσις τῶν Εὐρωπαϊῶν καὶ Ἀράβων, συγκρουομένων εἰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς γῆς, ... προσπαθούτων τῶν πρώτων ὅπως ἀποξηράνωσι τὰς πηγὰς ἐξ ὧν οἱ τελευταῖοι ἤντλουν τὰ πλοῦτη, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δύναμιν των. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἡ τοῦ Ἀράβος ἐπιρροή εἶναι μεγάλη· οὗτος ὁμοιάζει κολοσσαῖον παράσιτον, οὗ οἱ μυρία πλόκαμοι εὐρίσκονται παντοῦ. Ὁ κλονισμὸς ὃν παρήξεν ἡ ἐμφάνισις τῶν Πορτογάλων δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ μεταδοθῇ εἰς τὰς πολλὰς διακλαδώσεις τοῦ μεγάλου ἐκείνου κορμοῦ. Ἐν τούτοις οἱ Ἀράβες τῆς Καλικούτ, ὡς τις ἐμπροσθοφυλακὴ, ἀφῆκαν πρῶτοι τὴν σημαίνουσαν τὸν κίνδυνον κραυγὴν... Τὸ σημεῖον μακροῦ πολέμου ἐδόθη.» Κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἡ νήσος Ζανζιβάρη ἔπρεπε πρώτη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Πορτογάλων.

Ὁ Βάσκο δὲ Γάμας εἶχεν ἀναχωρήσει τὴν 8 Ἰουλίου (ε. ν.) 1497 ἐκ Πορτογαλίας, σκοπεύων οὐχὶ κατακτήσεις, ἀλλὰ νὰ ἀνοίξῃ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης δρόμον θα-

λάσσιον ἄγοντα πρὸς τὰς Ἰνδίας· ἐφθασε δὲ εἰς Ζανζιβάρην 29 Ἀπριλίου 1499, ἐπιστρέφων ἐκ Καλικούτ. Ἡ ὑποδοχὴ, ἥς ἠξιώθη, ἦτο τόσον φιλικὴ ὥστε οὐδεμίαν πρόφασιν παρουσιάσθη ὅπως ἐπιβλήθῃ εἰς τὴν νήσον τιμωρία τις ἐξ ἐκείνων, αἵτινες μετ' οὐ πολὺ ἐμελλον νὰ θύσωσιν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας Ἐμμανουὴλ πολυαριθμοὺς χώρας, βρεχομένας ὑπὸ τῶν Ἰνδικῶν θαλασσῶν. Ἐκτὸς τούτου, κατὰ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο ταξείδιον, ἐπεδιώκοντο ἀνακαλύψεις καὶ οὐχὶ κατακτήσεις. Ὁ Βάσκο δὲ Γάμας εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δυνάμεις ὀλιγαριθμοὺς, ἀνεπαρκεῖς διὰ πᾶν σπουδαῖον κίνημα. Τέλος ἐκράτει καὶ τὸ μυστικὸν τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ἀγούσης, καὶ ἐχρεώσκει πρὸ πάντων νὰ δεῖξῃ φρόνησιν, ὅπως δυνηθῇ νὰ φέρῃ εἰς τὸν ἡγεμόνα τοῦ τὸ πολῦτιμον ἐκεῖνο μυστικόν.

Τέσσαρα μετὰ τοῦτο ἔτη, τὸ 1503, οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ὑπῆρχον πλέον· τότε ὁ Ῥοδρίγος Λαυρέντιος Ραβάσκος, κυβερνήτης πλοίου τινὸς τοῦ στόλου τοῦ Ἀντωνίου Σαλδάγγα, βιασθεὶς ὑπὸ τρικυμίας, ἠναγκάσθη νὰ καταλύῃ εἰς Ζανζιβάρην. Περιμεινας δὲ τὸν Σαλδάγγην ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἐν τῷ λιμένι τῆς Ζανζιβάρης εἰς μάτην, ἤρξατο μετ' αὐτὰς νὰ περιπλέῃ τὴν νήσον. Περιπλέων δύο μῆνας, καὶ τοι οἱ κάτοικοι τῆς Ζανζιβάρης εἶχον ὑποδεχθῆ αὐτὸν φιλοφρονέστατα, συνέλαβεν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι πλοῖα πλήρη πραγματειῶν, καὶ μόλις συγκατετέθη νὰ τὰ ἀποδώσῃ ἀφοῦ τῷ προσέφερον ὑπέρογκα λύτρα. Αἱ πειρατικαὶ αὗται πράξεις ἐπροξένησαν πολλὴν ἀγανάκτησιν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ζανζιβάρης καὶ κατέστησαν τοὺς Πορτογάλους μισητοὺς εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες πρὶν τοὺς ἡγάπων. «Εἰς τὰς παραστάσεις, ὅσαι εἰς αὐτὸν ἐγένοντο, ὁ Ραβάσκος ἀπῆντα δι' ὕβρεων καὶ προσβολῶν. Τότε ὁ Σείκης τῆς Ζανζιβάρης, χάσας τὴν ἰσομονήν, ὥπλισε πλοιαρίά τινα ὅπως προσβάλλῃ τοὺς Πορτογάλους, ἀλλ' ὁ Ραβάσκος, κυριεύσας τέσσαρα ἐξ αὐτῶν, διεσκόρπισε τὰ ἐπίλοιπα. Κατὰ τὴν ἀψιμαχίαν ἐκείνην ὁ υἱὸς τοῦ Σείκου ἀπώλεσε τὴν ζωὴν. «Ὁ νενικημένος πληρώνει φέρον,» λέγει καταλλήλως καὶ ὀρθότατα ὁ σεβάσμιος Ὁσόριος. Καὶ ὄντως, ὁ νικηθεὶς ἡγόρασε τὴν εἰρήνην, ὑποσχεθεὶς νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυ-

(1) Guillaun T. A. σελ. 365.

ριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας καὶ νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτὸν φόρον ἐτήσιον» (1).

«Ἡ Ζανζιβάρη, ἐξακολουθεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, ἦτο νήσος κατοικουμένη ὑπὸ Κάφρων καὶ Μαύρων. Ὑπῆρχον ἐπ' αὐτῆς δάση πυκνά, καλὰ ὑδρέματα καὶ πολυπλῆρ' ἡ ζῶα. Ἐγένετο μέγα ἐμπόριον ὀστράκων, γιλέκτρον, ἐλεφαντό οντος, κη οὔ, μέλιτος, καὶ ὀρυζίου· κατεσκευάζον παλλὰ σχοινία ἐξ ἰνῶν κοκκοφοίνικος, καὶ καλὰ υφάσματα μεταξωτὰ καὶ βαμβακερά. Ἐκτὸς τούτων ἡ νήσος εἶχε καὶ καλὸν λιμένα, παρέχουσα οὕτως ευκόλον καὶ ὠφέλιμον ἀνάπαυσιν.»

Ἠλθ' ἡ ἐπὶ τῆς Ζανζιβάρης κυριαρχία τῶν Πορτογάλων, οἵτινες ἀντὶ νὰ ἐκπολιτίσωσι τοὺς ὑποτεταγμένους ἐρέοντο ὡς ἄνθρωποι καὶ αἰσχροκερῆστατοι τύρανοι, δὲν ἤργησε νὰ ἐξασθενήσῃ καὶ ἐπὶ τέλος νὰ περιέλθῃ εἰς τοὺς Ἀράβας τοῦ Ὀμάν. Κατὰ τὰς παραδόσεις καὶ τὰ χρονικά τῶν Ἀράβων τούτων, ἡ ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων ἐπιρροή τῶν Πορτογάλων ὑπέστη τὰς πρώτας προσβολὰς καὶ ἤρξατο νὰ ἐκπίπτῃ ὀλίγον πρὶν τοῦ μέσου τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἐκατονταετηρίδος. Ἀφοῦ οἱ Πορτογάλοι ἀπώλεσαν τὴν Οὐρμούζην, ἡ ἀπώλεια αὕτη τῶν ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ κτήσεων των ἐγένετο αἰτία ὅπως αὐξήθῃ ἡ δύναμις τῶν Ἰμαμῶν τοῦ Ὀμάν, τῶν ὁποίων τὴν βοήθειαν ἐπικαλεσθεῖσα ἀκολουθῶς ἡ ἀκαταδάμαστος Ἀφρικανικὴ πόλις Μομβάτζη, ἠδυνήθη δι' αὐτῆς ν' ἀποτεινάξῃ τὸν ζυγὸν καὶ νὰ θέσῃ εἰς μέγαν κίνδυνον τοὺς κατακτητὰς της.

Σήμερον ἡ Ζανζιβάρη ὑπόκειται εἰς ἡγεμόνα Ἀράβας, οὗ ἡ κυριαρχία ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν πλησιοχώρων νήσων Πέμβας καὶ Μομφίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀντικρῆς Ἀφρικανικῆς παραλίας, ἐπὶ 350 περίπου μιλίων μήκους. Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τούτου εἶναι ἡ πόλις Ζανζιβάρη, ἥτις κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, (ἐξούσης 17 λευγῶν μῆκος καὶ 5—6 πλάτος,) καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 100,000 περίπου ψυχῶν. (Οἱ κάτοικοι ὅλης τῆς νήσου εἶναι 200,000). Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ Μωαμεθανικὴ. Ἡ νήσος εἶναι χλοερὰ, φαίνεται εἰς τὸ ὄμμα χαμηλὴ, ἀλλὰ δὲν εἶναι πλατεῖα. Ἐχει λόφους ὑψομένους ὑπὲρ τοὺς κοκκοφοίνικας, τοὺς κοσμοῦντας τὰ ἄκρα της. Εἰς τὸν λιμένα της ἀπαντῶνται

(1) Ἀνθ. σελ. 527.

πλοῖα πολεμικὰ διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν Ἀραβικῶν δαοῦν ἢ πλοιαρίων καὶ πλοίων ἐμπορικῶν ἐρχομένων ἐξ Ἰνδῶν καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ πόλις, ἥτις φέρει ἀραβικὸν χαρακτῆρα, φαίνεται ὡς σωρὸς λευκῶν πλατυστέγων οἰκιῶν. Ἡ Ζανζιβάρη ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι τὸ κέντρον τῶν δουλεμπόρων, εἶναι καὶ μέγα ἐμπορεῖον ἐλεφαντοδόντων καὶ ἄλλων προϊόντων τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ Ἀράβες, οἱ Βανυάνοι καὶ ἄλλοι Ἰνδοὶ ἔμποροι ἀποτελοῦσι τὴν ἀνωτάτην καὶ μεσαίαν τάξιν· αὐτοὶ εἶναι κύριοι τῶν ἀγρῶν, τῶν πλοίων καὶ τοῦ ἐμπορίου· μετ' αὐτοὺς ἔρχονται οἱ τεχνῆται καὶ ἀκολουθῶς οἱ μαῦροι, ἐλεύθεροί τε καὶ δούλοι, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ δύο τρίτα σχεδὸν τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ τῆς νήσου. «Ἡ Ζανζιβάρη, κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Κ. Στάνλεϋ, εἶναι ἡ Βαγδάτη, ἡ Ἰσπαχάν, ἡ Σταμβούλ τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Οἱ Ἀράβες τῆς Ζανζιβάρης ταξιδεύουσι σχεδὸν πάντες· οὗτοι προμηθεύουσι τοὺς ἐλεφαντόδοντας. Τὰ συμβάντα αὐτῶν, ἀν ἐγράφοντο, θὰ ἀπετέλουν ὀγκώδεις τόμους· ἕνεκα τῶν ὑπερβαίνοντων καλυμάτων καὶ τῶν ὑπερνικωμένων κινδύνων ἀποκτῶσιν ὕψος ἀποφασιστικὸν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς ἑαυτοὺς, ἥτις δὲν εἶναι ἐστερημένη μεγαλείου. Ὁ Βανυάνος εἶναι ἐκ γενετῆς ἔμπορος· τὰ χρήματα συρρέουσιν εἰς τὰ θυλάκιά του τόσον φυσικῶς ὅσον τὸ ὕδωρ εἰς χαμηλὰς θέσεις· ὑπερβαίνει κατὰ πολλὰ τὸν Ἑβραῖον καὶ μόνον ἀντίπαλον ἔχει τὸν Παρσῆν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὁ Ἀραβὶ εἶναι νήπιον. Πάνουργότατος ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ Ἰνδός.» Τοιοῦτοι εἶναι οἱ τὰ μάλα ισχύοντες ὑπήκοοι τοῦ Σουλτάνου τῆς Ζανζιβάρης Σείδ Βουργάς, ὅστις ἐφάνη πολὺ εὐμενῆς πρὸς τὸν Κ. Στάνλεϋ.

ΛΥΤΡΩΣΕΙΣ ΘΑΥΜΑΣΙΑΙ.

Ὀλίγοι ἄνθρωποι, νομίζομεν, εὐρίσκονται, καὶ ἐξ αὐτῶν εἰσέτι τῶν διαγόντων βίον ἡσυχον καὶ τακτικόν, οἱ ὁποῖοι νὰ μὴ ἐνθουμοῦνται ὅτι ἤλθε στιγμή, καθ' ἣν ἐκινδύνευσαν τὸν ἐσχατον κίνδυνον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὡς ἐκ θαύματος ἐλυτρώθησαν. Ἀναμνησόμενος τὰ κατὰ τὸν παρελθόντα μου βίον, λέγει σοφὸς τις περιηγητῆς, ἐξ οὗ καὶ ἐρα-

νιζόμεθα, ἐνθυμούμαι πολλάς περιστάσεις, καθ' ἃς θαυμασιωτῶ τρόπῳ ἀπὸ μεγίστους κινδύνους καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν θάνατον ἐλιτρώθη. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ παιδικῆς μου ἡλικίας ἢ μοῖρά μου ἦτο νὰ διατρέχω ξηρὰς καὶ νὰ διασχίζω θαλάσσας, καὶ ἐπομένως νὰ ἐρωγμαι εἰς συνάφειαν μετ' ἀνθρώπων, ὧν ὁ βίος ἦτο πλήρης περιπετειῶν, εἰς διάφορα τοῦ κόσμου μέρη, ἐνθυμούμαι πολὺ περισσοτέρας θαυμασίας τοιαύτας λυτρώσεις, συμβάσας εἰς ἄλλους. Ὅτε ἤκουον τὰς διηγήσεις αὐτῶν τῶν ἄλλων, πολλάκις ἢ μικρότης καὶ ὁ τυχαῖος χαρακτήρ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἐλάμβανον γινῶσιν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου ἢ ἀπέφευγον τὴν καταστροφήν, μοὶ ἐπροξένησαν ἐκπληξίν. Πολλάκις τυχαῖα τις λέξις ἀπλῶς ἀφινόμενη, ἢ συγκίνησις τις ἀλόγως πως γεννωμένη, ἢ, ὡς καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἰς πολλάς περιστάσεις ἐδοκίμασα, ἀμυδρά τις προαισθησις ἐπερχομένου κακοῦ, πλὴν ἄνευ φαινομένης λογικῆς βάσεως, προειδοποιῶν τὸν κίνδυνον καὶ ἐγένοντο αἰτία σωτηρίας. Πλὴν, οἷοσί ἤποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ τρόπος δι' οὗ ἢ ἐκ τοῦ κινδύνου ἀπαλλαγὴ ἐπῆλθε, σπανίως ἤκουσά τινα ἀποδίδοντα τὴν λύτρωσιν ταύτην εἰς τύχην τυφλὴν ἢ ἀπλὴν σύμπτωσιν. Τὸ «δὸξα σοι, ὁ Θεὸς» ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκ τοῦ κινδύνου ἀπαλλαγὴν προσφέρουσι τοῦ ἀνθρώπου τὰ χεῖλη, δεικνύει ὅποιος ῥίζας ἔχει εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἢ περὶ ὑπάρξεως προστάτιδος καὶ κυβερνήτιδος Προνοίας ἀλήθεια—Προνοίας κατεχούσης τὰς κ' εἰς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐλωμεν ἤδη καὶ εἰς παραδείγματα.

Ἐσπέραν τινα, μετὰ τὴν δύσιν καυστικῆς ἡλίου, μετέβην εἰς τὸν αἰγιαλὸν διὰ νὰ κολυμβήσω. Εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἐπορεύθην σπανίως ἄλλοι ἐκολυμβῶν· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τινῶν ἐβδομάδων δὲν τὴν εἶχον ἐπισκερτῆ· ἦτο λοιπὸν σχεδὸν ἔρημος. Παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἐκείνης ὑπῆρχον διάφορα ὑψώματα, ἀπὸ ἐνὸς ἐκ τῶν ὁποίων, ἀφοῦ ἐῴγαλα τὰ φορέματά μου, ἐσκόπευον νὰ ῥιφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἐκεῖ ἦτο ἀρκετὸν, τὸ δὲ ὑψωμα ἐξεῖχε τοῦ ὕδατος περὶ τοὺς δέκα πόδας. Διὰ νὰ πηδήσω λοιπὸν μετ' ὀρμῆς εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπισθοχώρησα ἀρκετὰ βήματα. Μολονότι δὲ ἤμην ἀκόμη παῖς καὶ τὰ ὕδατα ἐκεῖνα ἦσαν πολὺ βαθέα, ἐγὼ δὲν ἐροβοῦμην, ἐπειδὴ ἤμην κα-

λὸς κολυμβητής. Ὑψωσα λοιπὸν τοὺς βραχίονάς μου εἰς τὴν κεφαλὴν μου καὶ ἠτοιμαζόμεν νὰ τρέξω πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅτε αἴφνης ἐνεθυμήθην ὅτι εἰς προηγουμένην τινα περιστασίαν, τρέξας νὰ πέσω εἰς τὴν θάλασσαν χωρὶς νὰ εἶδω πρὶν ἐντὸς αὐτῆς, ὀλίγον ἐλείπε νὰ πάθω ἐξ αἰτίας πλοιαρίου τινός, κειμένου ἐκεῖ πλησίον. Ἀναβαλὼν λοιπὸν τὸ τρέξιμον καὶ πορευθεὶς παρετήρουν τὰ ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Τὰ πάντα μοὶ ἐφαίνοντο καθαρὰ. Τὸ ὕψωμα, ἐφ' οὗ εὐρισκόμην ἐρριπτε τὴν σκιάν του καὶ ἐσκότιζε τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας μου, ἀλλὰ περαιτέρω ἢ ἐπιφάνεια τοῦ βαθέως πρασίνου καὶ δροσεροῦ ὕδατος ἐφωτίζετο ὑπὸ τῆς τελευταίας μαρμαρυγῆς τοῦ δυτικοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐφαίνετο προσκαλοῦσά με νὰ δροσισθῶ ἐν αὐτῷ. Ἐσήκωσα λοιπὸν πάλιν τὰς χεῖράς μου καὶ ἐκράτησα τὴν ἀναπνοήν μου διὰ νὰ βουτήσω, ἀλλὰ τότε αἴσθημά τι ἀτολμίας με κατέλαβε καὶ διέκοψα πάλιν τὴν ὀρμήν μου. Πράγμα πολὺ παράξενον. Πρὸ τινῶν λεπτῶν εἶχον σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ κολυμβήσω· ἤδη δὲ, πορευθεὶς ὅπως καὶ πάλιν παρατηρήσω τὸ ὑποκάτω σκοτεινὸν ὕδωρ, ἀτολμία μικρά, δειλία καὶ τέλος φόβος, με ἐκυρίευσαν. Προσεπάθησα νὰ ἐξαλείψω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ἀσθημα τοῦ φόβου ἀλλ' εἰς μάτην. Ματαίως ἠρώτων ἐμαυτὸν διατι ἐροβοῦμην, καὶ ἀνεπόλουν ὅτι πολλάκις εἶχον κολυμβήσει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λιμένος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ μεσονύκτιον. Καθόσον παρετήρουν καὶ καθόσον ἐσκεπτόμην κατ' ἐμαυτὸν, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ διάθεσίς μου νὰ ῥιφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν ὀλιγότευε· τέλος, φορέσας πάλιν τὰ ἐνδύματά μου, ἐπορεύθην εἰς τὴν οἰκίαν, αἰσχυρόμενος κατ' ἐμαυτὸν καὶ χαίρων ὅτι δὲν εὐρέθη ἐκεῖ καὶ τις ἄλλος ὅπως γείνη μάρτυς τῆς δειλίας μου. Πλὴν πόσον ἄλλοῖον ὑπῆρξε τὸ αἴσθημά μου ὅτε τὴν ἐπομένην πρωίαν, μεταβάς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, εἶδον ἀκριβῶς τὸ μέρος, ὅπου ἐσκόπευον νὰ πέσω, πλήρες πάλιν, ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν ἐξεῖχον ὀλίγον τῆς ἐπιφανείας, ἄλλοι δὲ ἦσαν μέχρις αὐτῆς, καὶ οἱ ὅποιοι εἶχον ἐμπηχθῆ ἐκεῖ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας διὰ νὰ μολωθῆ ἡ θέσις. Ἄν ἐπιπτον ἐκεῖ, ὡς ἐσκόπευον, τὸ γυμνόν μου σῶμα θὰ ἐκτύπα ἐπ' αὐτῶν καὶ ἀφεύκτως θὰ ἐρονευόμην! Τὸ συμβῆν τοῦτο τοσαύτην εἰς ἐμὲ ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν ὥστε καὶ τώρα, μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν, ἀδύνατον νὰ τὸ ἐνθυμηθῶ χωρὶς νὰ φοβηθῶ. Τίς δύναται νὰ μοὶ εἴπῃ ὁ-

ποίου ἀγαθοῦ φύλακος ἢ παρέμβασίς με ἐσωσεν ἐκ τοῦ θανάτου ἐκείνου;

Περὶ τὴν αὐτὴν τοῦ βίου μου περίοδον συνέβη καὶ ἄλλο τι ἀξιοσημείωτον τοιοῦτο. Ἦμην μαθητῆς τοῦ σχολείου, ὅτε τὴν παραμονὴν ἑορτῆς τινος ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπεν ὅτι τὴν ἐπαύριον ἔπρεπε νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ σχολεῖον, καθότι δὲν ἐσκόπευε νὰ μὴ κάμῃ μάθημα. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν λοιπὸν, ἦτοι τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἐπορεύθην εἰς τὸ σχολεῖον. Πλὴν μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς μας ὅτε εὕρομεν αὐτὸ κλειστὸν καὶ ἐπὶ τῆς θύρας γραμματίον, εἰδοποιῶν ἡμᾶς ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν εἶχε μάθημα· ὁ διδάσκαλος εἶχεν ἀλλάξει γνώμην. Διὰ ποίαν αἰτίαν ἠλλαξε γνώμην ἡμεῖς οὐδέποτε ἐμάθομεν, καίτοι οὔτε ἄνθρωπος ἰδιότροπος ἦτο οὔτε εὐκόλως μετεβάλλε τὰς ἀποφάσεις του. Πλὴν, οἷοσ' ἤποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ αἰτία, τὸ ἀποτέλεσμα ἐφάνη ἔργον τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἐκείνης ἡμέρας, ὀλόκληρος ἡ ὄροφῆ (τὸ ταβάνι) τοῦ σχολείου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐκ πηλοῦ πολὺ χονδροῦ, καταπέσασα, κατέθραυσε καὶ αὐτὸ τὸ πάτωμα! Ὅποια θὰ ἦτο ἡ καταστροφή ἂν πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα μαθηταὶ εὐρίσκοντο ἐντὸς αὐτοῦ, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τὸ φαντασθῶμεν. Ἄδηλον ἂν εἰς μόνον ἐξ αὐτῶν διέφευγε τὸν ἀκρωτηριασμὸν ἢ τὸν θάνατον!

ΟΝΕΙΡΟΝ ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΟΝ.

ΣΤ'.

Περὶ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, γεωργός τις, ὅστις ὁ ἴδιος ἐκαλλιέργει τοὺς πατρογονικούς του ἀγρούς, ὠνειρεύθη ὅτι, πωλήσας τὴν κληρονομίαν του, ἀπεσύρετο εἰς ἄλλον ἀγρὸν, μακρὰν τοῦ πατρικοῦ του οἴκου. Τῷ ἐφαίνετο λοιπὸν καθ' ὕπνον ὅτι ἦτο πολὺ ἐνησχολημένος δένων, μεταφέρων, λύων, καὶ διευθετῶν τὰ ἐπιπλά του, ὅτε, αἰσθανόμενος ὑπερβολικὸν κόπον, μετέβη εἰς τὴν ἀγγειοθήκην τῆς νέας οἰκίας, ὅπου ἦσαν τὰ ποτήρια καὶ τινὰ ποτὰ, ὅπως δροσισθῆ ὀλίγον. Τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο σκοτεινὸν, καθότι ἡ ἑσπέρα ἐπλησίαζεν ἤδη. Ἐν τῇ θέσει ἐκείνη, ἐνῶ ἐξήτει τὸ ποτὸν, ἤσθάνθη σταγῶνα θερμοῦ τινος

ὑγροῦ, πεσοῦσαν ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τῆς χειρὸς του. Μεταβάς τότε εἰς τὸ παράθυρον, διὰ νὰ εἴη τί ἦτο, εἶδεν ὅτι ἦτο αἷμα, πεσὸν ἐκ τῆς ρινὸς του, τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθη νὰ τρέχῃ. Τότε ἐφώνησε τὴν σύζυγόν του, ἣτις εὐρίσκετο εἰς πλησιόχωρόν τι δωμάτιον, καὶ ἡ ὁποία ἀμέσως ἐφήρμωσε τὸ τότε ἐν χρήσει κατὰ τοιαύτας περιπτώσεις ἱατρικόν, ἦτοι ἔθεσεν ψυχρὸν τι κλειδίον εἰς τὴν ράχην του. Πλὴν τὸ μέσον τοῦτο οὐδέλως ἐνήργησεν, ἢ αἱμορραγία ἐξηκολούθη, διὸ καὶ ἐγένετο ἀνάγκη νὰ προσκληθῆ ὁ ἱατρός. Ἀλλὰ οὔτε ὁ ἱατρός ἠδυνήθη νὰ φέρῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα· τὸ αἷμα ἐξηκολούθησε ρέον, ὁ δὲ πάσχων μετεφέρθη εἰς τὴν κλίνην του, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐφθεινεν, ὡς τῷ ἐφαίνετο, ἐπὶ ἰκανὰς ἡμέρας, καὶ τέλος ἐφθασεν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, ὅτε καὶ ἐξύπνησεν. Ἐγερθεὶς διηγήθη εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὰ τέκνα του τὸ ὄνειρόν του, τὸ ὁποῖον μεγάλην τῷ εἶχε προξενήσει ἐντύπωσιν, πλὴν εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἄλλοι ὀλίγην ἔδωκαν προσοχήν. Τὴν ἀκόλουθον νύκτα τὸ ὄνειρον ἐπανελήφθη ἀκριβῶς τὸ ὁμοῖον, αὐτὴ δὲ δὲν ἦτο ἡ μόνη ἐπανάληψίς του. Ὁ γεωργὸς ὅμως, βλέπων ἑαυτὸν καταγελωμένον ὁσάκις διηγεῖτο τὸ ὄνειρόν του, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ὀμιλῆ πλέον περὶ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα ἐφαίνετο καὶ ὡς λησμονήσας ὅπως δι' ὄλου. Ἡ πεποιθήσις ὅτι οὐδέποτε θὰ πωλήσῃ τὸν ἀγρὸν του, τὸν ὁποῖον ἠγάπα, οὐδὲ θὰ μεταβῆ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἔτεινε νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τῆς διανοίας του τὴν ἐκ τοῦ ὁνείρου ἐντύπωσιν. Τὰ ἔτη ἐν τούτοις παρήρχοντο, ἢ δὲ μνήμη τοῦ ὁνείρου ἐφάνη ἐξαλειφθεῖσα ἐκ πάντων. Καθόσον ὅμως τὰ ἔτη παρήρχοντο καὶ πράγματα καὶ αἰσθητά μετεβάλλοντο. Ὅτε δὲ αἱ τρίχες τοῦ γεωργοῦ ἤρχισαν νὰ λευκαίνωνται, ἢ δὲ εὐκινησία του νὰ τὸν ἐγκαταλείπη, πράκτωρ τις πλουσίου γεοκτῆμονος κατέπεισεν αὐτὸν νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀγρὸν του ἀντὶ μεγαλειότερου τινός, τὸ ὁποῖον τῷ ἐφαίνετο πολὺ ἐπικερδές. Καίτοι δὲ ὁ προσφερόμενος αὐτῷ ἀγρὸς ἦτο εἰς ἄλλον τόπον, μετὰ ὠριμον σκέψιν, παρεδέχθη τὴν ἀλλαγὴν. Ἡ ἐκ τοῦ ὁνείρου ἀρχαία εἰδοποίησις πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν εἶχεν ἐπαναληφθῆ πλέον καὶ ὅπως δι' ὄλου ἐλησμονήθη. Ἡ μετακόμησις τῶν ἐπιπλῶν ἐγένετο κατὰ τὸν συμφωνηθέντα καιρὸν, καὶ τὰ πάντα ἦσαν

καλά, διευθύνοντας αὐτοῦ τοῦ οικογενειαρχοῦ τὰ κατὰ τὴν μετακόμησιν. Τὴν δευτέραν ὁμως ἡμέραν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὡν οὗτος κατάκοπος, ἕνεκα τῆς πολλῆς ἐργασίας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, μετέβη εἰς τὴν ἀγγειοθήκην διὰ νὰ πῆ ὀλίγον, καὶ ἐνῶ ἐζήτηι τὸ βουκάλιον ἠσθάνθη σταγῶνά τινα θερμὴν πεσοῦσαν ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου μέρους τῆς χειρὸς του. Τότε ἀμέσως τὸ πρὸ πολλοῦ λησμονηθὲν ὄνειρον ἐπανῆλθε μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς τὴν μνήμην του. Μετέβη εἰς τὸ φῶς, εἶδεν ὅτι ἦτο τὸ ἰδίον του αἷμα, τὸ ὁποῖον ταχέως ἔρρεεν, ἐφώνησε τὴν σύζυγόν του, ἥτις ἀμέσως ἔτρεξε καὶ προσεπάθησε νὰ παύσῃ τὴν αἱμορραγίαν διὰ τῶν συνήθων τρόπων, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ προσκληθῆ ἰατρὸς ἐγένετο καταφανής· ὁ ἰατρὸς λοιπὸν προσεκλήθη, ἦλθεν ἀλλ', ὅπως τὸ ὄνειρον πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχεν εἰδοποιήσει, οὐδὲν κατάρθωσεν. Ὁ πάσχων ἐπλαγίασεν ἀκολούθως εἰς τὴν κλίνην του, ἐκ τῆς ὁποίας οὐδέποτε πλέον ἠγέρθη.

ΤΑΛΜΟΥΔ.

Οἱ Ἑβραῖοι, ἐκτὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῶν διαφόρων αὐτῆς παραφράσεων, τὰς ὁποίας ὀνομάζουσι Ταργούμ, ἔχουσι καὶ ἄλλα ἱερά βιβλία, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ γνώμαι τῶν ἀρχαίων ραββίνων περὶ ὀρησκευτικῶν, ὡς καὶ περὶ μὴ ὀρησκευτικῶν ἀντικειμένων. Τὰ βιβλία ταῦτα ὀνομάζουσι «Ταλμούδ» (1). Συνίσταται δὲ τὸ Ταλμούδ, ἢ ὁ κατὰ παράδοσιν νόμος τῶν Ἑβραίων, πρῶτον ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ καλουμένου «Μισνά» (2), τὸ ὁποῖον καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ βᾶσις τοῦ ὅλου Ταλμούδ, καὶ δεύτερον ἐκ τῶν βιβλίων τῆς «Γεμάρας» (3). Τὸ Μισνά ἀποτελεῖται ἐκ μερῶν ἑξ. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἑξ μερῶν τούτων, ἐπιγραφόμενον «Σπέρματα», ἀρχεται ἐκ τινος κεφαλαίου περὶ προσευχῶν καὶ εὐλογιῶν. Μετὰ δὲ τοῦτο πραγματεύεται περὶ δεκάτων καὶ προσφορῶν, περὶ τοῦ Σαββατικοῦ ἔτους, περὶ ἀπαγορεύσεως ἀναμειγμένων σπερμάτων καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Τὸ δεύτερον μέρος, «πε-

(1) Διδασκαλία. (2) Ἐπανάληψις τοῦ νόμου. (3) Ἐρμηνεία, ὑπόμνημα.

ρὶ Ἑορτῶν», γράφει περὶ σαββάτων καὶ ἑορτασίων ἡμερῶν καὶ περὶ τῶν τελετῶν καὶ τῶν θυσιῶν τῶν ἀρμοζουσῶν εἰς ἕκαστην αὐτῶν. Τὸ τρίτον μέρος, «περὶ Γυναίκων», λέγει περὶ ἀρραβῶνων, γάμων, διαζυγίων, ὑποσχέσεων κτλ. Τὸ τέταρτον «περὶ Ζημιῶν καὶ Ἀδικημάτων», ὁμιλεῖ περὶ διαφόρων νομικῶν καὶ ἐμπορικῶν ζητημάτων, περὶ εἰδωλολατρείας, περὶ μαρτυριῶν καὶ ποινῶν, ἠθικῶν ἀξιομάτων κλπ. Τὸ πέμπτον μέρος «Ἱερά ἀντικείμενα», πραγματεύεται περὶ θυσιῶν, περὶ πρωτοτόκων, περὶ τοῦ ναοῦ καὶ διαφόρων ἄλλων ὀρησκευτικῶν ἀντικειμένων. Ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ τῷ καὶ τελευταίῳ, «περὶ Καθαρισμῶν», ἐπιγραφόμενῳ, γίνεται λόγος περὶ πολλῶν καθαρῶν ἢ ἀκαθάρτων πραγμάτων.

Ἐκ τῶν περιεχομένων του γίνεται δῆλον ὅτι τὸ Μισνά δὲν εἶναι βιβλίον κοινῆς ἀναγνώσεως καὶ ὅτι εἰς μόνους τοὺς ἱερεῖς καὶ πεπαιδευμένους εἶναι προσητόν. Ἀλλὰ τὸ Μισνά μόνον δὲν ἀποτελεῖ τὸ Ταλμούδ. Μετ' αὐτὸ ἔρχεται ἡ Γεμάρα, ἥτις φαίνεται μὲν ὡς ὑπόμνημα, ἀλλὰ κυρίως εἶναι συλλογὴ λόγων καὶ γνωμῶν, ἐν οἷς εὐρίσκονται καὶ διηγήματα ἐκ τῶν μᾶλλον ἐκτάκτων. Ἰνὲς ἐκ τῶν μικροτέρων περιχοπῶν τοῦ Μισνά δὲν ἔχουσι γεμάραν, ἦτοι ὑπόμνημα, αἱ πλεῖσται ὁμως αὐτῶν, ἂν δὲν ἔχωσι τοιοῦτον εἰς τὸ ἐν, ἔχουσιν εἰς τὸ ἕτερον σχῆμα, ἐν οἷς τὸ Ταλμούδ εὐρίσκεται· καθότι τὸ Ταλμούδ εἶναι διπλοῦν, καὶ τὸ μὲν ἐν ὀνομάζεται τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸ δὲ τῆς Βαβυλωνίας, ἐπειδὴ τὸ ἐν ἐφάνη εἰς τὴν Παλαιστίνην τὸ δὲ εἰς τὴν Βαβυλωνίαν.

Τὸ Μισνά συνεπληρώθη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τρίτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ ραββίνου Ἰούδα, τοῦ ἐπονομαζομένου Ἀγίου. Μετὰ δὲ τὰ Μισνά ἀνεφάνησαν αἱ Γεμάραι. Ἡ πρώτη, ἡ ἱεροσολυμιτική, κυρίως συνετάχθη ἐν Τιβεριάδι, περὶ τὰ τέλη τῆς τετάρτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἡ δὲ δευτέρα, ἡ Βαβυλωνία, ἐγράφη ἐν Βαβυλωνία, ἔτη τινὰ ὑστερώτερον, ἀλλὰ συνεπληρώθη περὶ τὸ τέλος τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος. Εἶναι δὲ ἀδύνατον νὰ εἰπωμεν πόσας τροποποιήσεις ὑπέστησαν τὰ βιβλία ταῦτα ἐκτοτε, ἕνεκα τῆς χριστιανικῆς ἐπιρροῆς ἢ ἄλλων αἰτίων· τὰ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι σήμερον τὰ βιβλία δὲν εἶναι πλήρη. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι θαυμαστόν, καθότι

ὀλίγα βιβλία ἐν τῷ κόσμῳ ὑπέστησαν τόσας καταδρομὰς, καθὼς καὶ ὀλίγα ἔθνη ἔπαθον ὅσα οἱ Ἰουδαῖοι.

«Τὸ Ταλμούδ, λέγει φιλόλογος τις διακεκριμένος (4), ἀφότου ἦλθεν εἰς ὑπαρξιν, σχεδὸν πρὶν συμπληρωθῆ καλῶς ἐτι, τὸ μετεχειρίσθησαν σχεδὸν ὡ, ἀνθρώπινον ὄν. Προεγράφη, ἐφυλακίσθη, ἐκάη, καὶ ταῦτα ἑκατοντάκις. Ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις κατὰ τὸ 553 τὸ ἐτίμησε δι' ἰδιαιτέρας ἀπαγορευτικῆς Νεαρᾶς, μέχρι Κλήμεντος τοῦ Η'. καὶ ἐτι μετὰ ταῦτα, ἐπὶ χίλια καὶ ἐπέκεινα ἔτη, καὶ πολιτικά καὶ πνευματικά ἀρχαί, βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες, Πάπαι καὶ Ἀντιπάπαι, ἐφιλοτιμῶντο τίς νὰ ὑπερβῆ τὸν ἕτερον κατὰ τὴν ἐκτόξευσιν ἀναθεμάτων καὶ βουλῶν καὶ διαταγμάτων πρὸς τελείαν δήμευσιν καὶ πυρπόλησιν τῶν ἀτυχῶν τούτων βιβλίων. Οὕτως, ἐν διαστήματι ὀλιγοτέρῳ τῶν πενήτηκοντα ἐτῶν, τῶν ἀποτελοῦντων τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος, ἐξάκις ἐκάη δημοσίως, καὶ οὐχὶ εἰς ὀλίγα ἀντίτυπα, ἀλλὰ καθ' ὀλοκληρίαν, εἰς ἀμαξῶν φορτία. Ἰούλιος ὁ Γ'. ἐξέδωκε διαταγὰς κατὰ τοῦ ὁποῖου ἀγροίκως ἐκάλει «Γεμαρόθ Θαλμούδ» τὸ 4553 καὶ 4855. Παῦλος ὁ Δ'. τὸ 4559 (ὅπότε λέγεται ὅτι ἐκάησαν 2,000 ἀντίτυπων). Πῖος ὁ Ε'. τὸ 4566. Κλήμης ὁ Η'. 4592 καὶ 4599. Ὁ ἐξ αὐτοῦ φόβος ἦτο πραγματικῶς μέγας καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πῖος ὁ Δ'. δίδων ἀδειαν διὰ νέαν ἐκδοσιν ἐπέμενε ὅπως δημοσιευθῆ ἄνευ τοῦ ὀνόματος «Ταλμούδ.» Οἱ ἱεροδικασταὶ μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ εἶδον ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ καταστρέψωσιν, ἐφρόντισαν νὰ τὸ κολοβώσωσιν ὅπου τοῖς ἐφαίνετο ὅτι προσέβαλε τὸν χριστιανισμόν. Εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι ὀλιγίστα μόνον ἀντίτυπα τῆς πρώτης πλήρους ἐκδόσεως, γενομένης ἐν Ἑνετία εἰς δέκα καὶ τρεῖς τόμους (1520—1523) εἶναι προσητά καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἑβραϊστὰς εἰσέτι.

Εἶναι πραγματικῶς θαυμασμοῦ ἄξιον ὅτι σύγγραμμα τόσον ὀγκῶδες διτηρήθη ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη χειρόγραφον φαίνεται ὅτι οἱ Ἑβραῖοι πολὺ πρῶτως τὸ ἀντέγραφον καὶ τὸ ἔθεσαν εἰς κυκλοφορίαν, ὥστε ὅτε εἰς χώραν τινὰ κατεστρέφετο, ἐσώζετο εἰς ἄλλην. Ἐκτὸς τούτου οἱ Ἑβραῖοι, ὑπὸ τοὺς Μωαμε-

θανοὺς, συγγὰ εὐνοοῦντο καὶ ἐνεψυχοῦντο ὅπως ἐξακολουθῶσι τὰς μελέτας των. Ἐν Ἰσπανίᾳ, λόγου χάριν, ἐπὶ τῶν Ἀράβων, τὸ Ταλμούδ ἀντεγράφετο μετεφράζετο καὶ ἐξηγεῖτο ὑπὸ γραμματισμένων Ἑβραίων ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας. Μεγάλοι Ἑβραῖοι, πλεύσαντες εἰς τὴν νότιον Γαλλίαν, ἐμελέτων ἐσπούδαζον καὶ ἐκεῖ τὸ Ταλμούδ, ἂν καὶ κατετρέχοντο ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ προσέτι οἱ Ἑβραῖοι εὔρον εἰς τινὰ μέρη καταφύγια· ἡ δὲ πρώτη ἐκδοσις τοῦ Ταλμούδ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐγένετο ἐν Ἑνετία. Ἡ Γραφή, τὰ Ταργούμ καὶ τὸ Ταλμούδ, ἦσαν πάντοτε οἱ ἀχώριστοι σύντροφοι τοῦ Ἑβραίου, ὅπουδήποτε καὶ ἂν εὐρίσκετο καὶ εἴτε εὐτύχει εἴτε ἐδυστύχει.

ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΛΥΜΒΩΝΤΑΣ.

Ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίῳ Βασιλικῷ φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου ἀπευθύνει τὰς ἀκολουθοῦσας συμβουλὰς πρὸς τοὺς ποιοῦντας χρῆσιν λουτρῶν θαλασσίων ἢ ἄλλων. «Ἀποφεύγετε τὸ λουτρὸν κατὰ τὰς δύο ὥρας τὰς μετὰ τὸ φαγητόν σας. Ἀποφεύγετε αὐτὸ ὅταν ἦσθε κατάκοποι, εἴτε ἕνεκα κόπου ἢ ἄλλης αἰτίας. Ἀποφεύγετέ το ἐπίσης ὅταν τὸ σῶμά σας μετὰ ὑδρῶτα κρυόνη· πλὴν μὴ τὸ ἀποφεύγητε ὅταν τὸ σῶμα εἶναι θερμόν· ρίπτεσθε δὲ ταχέως ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Μὴ ἀφίνητε νὰ κρυόνη τὸ σῶμά σας, ἰστάμενοι ἢ καθήμενοι γυμνοί, ἀφοῦ ἐξέλθητε τοῦ ὕδατος. Μὴ μένητε πολὺ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἄμα ἀρχίσθητε νὰ κρυόνητε ἐξέρχεσθε ταχέως. Ἀποφεύγετε νὰ λούθησθε εἰς μέρος ἀνοικτόν, ἂν ἀφοῦ μείνητε ὀλίγον ἐντὸς τοῦ ὕδατος, αἰσθάνησθε ψύχος εἰς τὸ σῶμα καὶ αἰμουδιάσμα εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας σας. Ὅστις ἔχει ὑγιᾶς καὶ δυνατὸν σῶμα δύνανται νὰ κολυμβᾷ μὲ ὅλως διόλου κενὸν (ἀδίων) στόμαχον ἐνωρὶς τὸ πρῶν· ἀλλὰ οἱ μικροὶ καὶ οἱ ἀδύνατοι θὰ ἦτο καλλίτερον ἂν ἐλούωντο τρεῖς ὥρας ὑστερον ἀφοῦ φάγωσιν. Οἱ πάσχοντες κεφαλοπόνους καὶ ἀδυναμίας, προσέτι δὲ καὶ οἱ ἔχοντες καρδιοκτύπους ἢ ἄλλην τινὰ διατάραξιν τῆς καρδίας, πρέπει νὰ μὴ λούωνται ἂν πρῶτον δὲν συμβουλευθῶσιν ἐπιστήμονά τινα ἰατρόν.»

ΛΕΙΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΟΥ.

Τὸ ἡλιοτρόπιον εἶναι φυτὸν εἰς πολλὰς προσφιλεῖς, πλὴν ὀλίγοι γινώσκουσι καὶ τὰς

(4) Mor. Deutsch Quarterly Review. oct. 1867.

κατά τῶν ἀσθeneiῶν προφυλακτικὰς ιδιότητάς του. Σπαρὲν παρὰ τὴν Ρώμην ποτὲ ἐπέφερεν εὐεργετικώτατα κατὰ τοῦ λοιμοῦ ἀποτελέσματα. Γεωκτῆμων τις παρὰ τὸν Σχέλδην, καλλιεργήσας ἐν ἐκτάσει ἡλιοτρόπια διακηρύττει ὅτι ἔλοι οἱ χωρικοὶ ἀπέφυγον διὰ τοῦτο τὴν μαισματικὴν θέρμην, ἣτις καταμαστίζει τὰ τοῦ τόπου περίχωρα. Ἄλλος διακηρύττει ὅτι αὐτός τε καὶ ἡ οἰκογένειά του ἀπέφυγον φοβερὰν ἐπιδημίαν τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἀποδεκατίσαντος τὸ χωρίον, ἐν ᾧ κατώκουν, διὰ τῆς σωστικῆς δυνάμεως τῶν ἡλιοτροπίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν πεφυτευμένα περίξ τῆς οἰκίας των. Ὡς αἴτιον τῆς παραξένου ταύτης ιδιότητος τοῦ ἡλιοτροπίου δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ τὸ ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο, καθ' ὅλην τὴν αὔξησίν του, ἀπορροφᾷ μεγάλην ποσότητα ἀκαθάρτων ἀερίων. Τρέφεται κατὰ μέγα μέρος διὰ τῶν φύλλων του, ἀπορροφῶν νιτρογόνον ταχύτερον παντὸς ἄλλου φυτοῦ. Ὅσοι λοιπὸν κατοικοῦσιν εἰς τόπους νοσηροῦς δὲν θὰ ἔπραττον κακῶς καλλιεργοῦντες τὰ ὠφέλιμον φυτὸν τοῦτο. Ἡ δραστηριότης του κατὰ τῶν αἰτιῶν τῶν ἀσθeneiῶν εἶναι ἀναγνωρισμένη ὑπὸ πάντων τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια αὕτη δὲν ἐγνωστοποιήθη εἰσέτι ἀρκούντως εἰς ὅλα τὰ μέρη, ἵνα χρησιμοποιοθῆ ὅσον εἶναι ἐπιθυμητόν.

ΤΑ ΦΥΤΑ ΩΣ ΟΔΗΓΟΙ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ.

Πρῶτός τις κηπουρὸς, παρατηρῶν μετὰ πολλῆς προσοχῆς διάφορα φυτὰ, εὗρέ τινα ἔχοντα πολὺ ἀξιοσημειώτους ιδιότητας, αἷτινες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι ὡς ὀδηγοὶ τοῦ καιροῦ. Οὕτω λόγου χάριν, εὔρεν ὅτι αἱ διάφοροι παραλλαγὰι τοῦ τριφυλλίου συστέλλουσι τὰ φύλλα των ὅταν πλησιάζῃ βροχὴ. Ὅταν τὰ φύλλα τῆς ἀναγαλλίδος (γαλατσίδας) ἐκτυλίσσωνται καὶ τὰ ἄνθη τῆς μένωσιν ὄρθια μέχρι μεσημβρίας, ἐπέρχεται καλὸς καιρὸς, πλην ὅταν αἱ τοῦ δάσους ἀνεμῶναι κλείωσι τὰ ἄνθη των προμηνύεται μεγάλη βροχὴ.

ΧΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΥΔΑΤΟΣ.

Πολλὰ ἐπιτόπια αἷτια, ἐξασκοῦντα ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ φαινομένου χρωματισμοῦ τῶν θαλασσίων ὑδάτων, δίδουσι εἰς αὐτὰ εὐκρινεῖς

καὶ μονίμους χροιάς. Ὅταν ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης καλύπτηται ἐκ λευκῆς ἄμμου, αὕτη δίδει εἰς τὸ ὕδωρ φαιὸν ἢ ἀνοικτὸν τι πράσινον χρῶμα, ἀν τὰ βάθος τῆς θαλάσσης δὲν ἦναι μέγα ὅταν ἡ ἄμμος ἦναι κιτρινὴ τότε τὸ χρῶμα εἶναι βαθύτερον. Ὅταν εἰς τὸν βυθὸν ὑπάρχωσι βράχοι τότε τὸ ὕδωρ φαίνεται σιοτεινόν. Εἰς τὸν κόλπον τοῦ Λοάγκου τὰ ὕδατα ἔχουσι βαθὺ κόκκινον χρῶμα, ἐπειδὴ ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης ἐκείνης εἶναι φυσικῶς κόκκινος. Ἡ θάλασσα φαίνεται λευκὴ εἰς τὸν κόλπον τῆς Γουίνεας, κιτρινὴ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰαπωνίας, πρασινὴ πρὸς δυσμὰς τῶν Καναρίων νήσων καὶ μελανὴ περὶ τὰς νήσους Μαλδίδας. Ἡ Μεσόγειος θάλασσα παρὰ τὰς Ἑλληνικὰς νήσους κάποτε γίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον ἐρυθρά. Ἡ λευκὴ λεγομένη θάλασσα, παρὰ τὸν βόρειον ὠκεανόν, καὶ ὁ σήμερον «Μαύρη θάλασσα» λεγόμενος Εὐξηνος Πόντος, φαίνεται ὅτι ὠνομάσθησαν οὕτως, ἢ μὲν πρώτη ἔνεκα τῶν πάγων τῆς, ὁ δὲ δεύτερος ἐξ αἰτίας τῶν φοβερῶν τρικυμιῶν του, καθότι οὔτε τῆς μιᾶς τὸ χρῶμα εἶναι λευκόν, οὔτε τοῦ ἄλλου μαῦρον.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ ΡΩΣΣΙΑΣ.

Α'. Ἐκτασις καὶ Πληθυσμός.—Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, συμπεριλαμβανομένης τῆς Φιλανδίας, Πολωνίας, Ρωσσίας, καὶ Σιβηρίας, εἶναι περίπου 370 ἑκατομμύρια μίλια τετραγωνικά. Ἡ Σιβηρία καὶ ὁ Καύκασος ἔχουσι περίπου ἑννέα ἑκατομμύρια κατοίκων ὃ ἢ δὲ ἡ αὐτοκρατορία 77. Ἡ ἀνωτάτη πύκνωσις τῶν κατοίκων εἶναι εἰς τὴν Πολωνίαν, ὅπου καταντῶσι 2, 204 εἰς ἕκαστον τετραγωνικὸν γεωγραφικὸν μίλιον ἢ δὲ ἐλαχίστη εἰς τὴν Σιβηρίαν ὅπου κατέρχονται εἰς μόνον 47.

Β'. Πρόβατα καὶ Μαλλία.—Ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν προβάτων ἐν Ρωσσίᾳ (ἐξαιρουμένης τῆς Πολωνίας) ἀνέρχεται εἰς 44,470,000. Ἐκ τούτων 14,665,000 παράγουσιν ἀριστονμαλλίον, τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι ἐκ τῶν κοινῶν. Ἡ ἐτήσιος παραγωγὴ μαλλίου ἐν Ρωσσίᾳ ὑπολογίζεται εἰς 108,900,000—126,000,000 λίτρας (ἢ λίτρα ἀντιστοιχεῖ μὲ 140 περίπου δράμια). Ἐκ τοῦ μαλλίου τούτου τὰ μὲν δύο τρίτα κατεργάζονται ἐντὸς τοῦ κράτους, τὸ δὲ μένον ἐν τρίτον πέμπουσιν εἰς χῶρας ξένας.